

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana : Duminec'a.

Pretulu abonamentului :	Pretulu insertiunilor :	Correspondintele si banii de prenumeratiune
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . . 5 fl.—cr.	Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu	sè se adreseze la Redactiunea dela
" " " " jum. anu 2 „ 50 „	cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte	„BISERIC'A si SCOL'A“
Pentru Romani'a si strainetate pe anu 7 „ — „	4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.	in Aradu, la institutul pedagogicu-teologicu.
" " " " j. a. 3 „ 50 „		

Educatiunea la Romani.

(Continuare.)

Intre barbati, cari s'au destinsu mai multu la romani pre terenulu educatiunei este Marcu Fabiu Quintilianu. Elu era spaniolu de origine, dar a fost adusu inca din copilaria la Roma. Elu a fost celu dantaiu, care ocupà unu postu de invetiatoriu platitu din cass'a statului. In opulu seu, intitulatu despre oratoria, si anume in cartea antaiu si a dou'a desvólta o teoria pedagogica completa. Elu privesce oratori'a de virtute, si baséza art'a oratoriei pre educatiune si instructiune.

In educatiune trebuie se aiba parintii o deosebita ingrigire intru alegerea doiceloru. Caracterulu acestor'a are o mare influentia asupra prunciloru, deórece in cei trei ani dantai, pre cât timpu sunt pruncii sub ingrigirea lor, ele nu se ocupa numai de desvoltarea fisica a acestor'a, ci si de desvoltarea spirituala.

Unu invetiatoriu bunu este neaperatu de trebuintia inca dela inceputulu educatiunei. Invetiatoriulu bunu trebuie se aiba inima de parinte facia de elevii sei. Elu trebuie se aiba totdeuna in vedere impregiurarea, ca ocupa locul parintiloru. Elu se fia fara gresiéla, dar se nu suferé gresieli nici la elevii sei. Se fie seriosu si amicabile, si se nu vorbésca decât numai lucruri de cuviintia si morale. Se se padiésca, se nu se mania, in acelasi timpu inse se nu fia indulgentu facia de gresielele eleviloru. Asemenea se respunda bucuros la intrebàrile, ce i-le punu elevii, ér in judecat'a lucrului lor se nu fia despretiutori.

„Este falsa credinti'a multor'a, dice Quintilianu, ca la inceputu potemu incredinti'a pruncii si unoru invetiatori mediocri. Dincontra chiar invetiatorii cei dantai trebuie se fia cei mai buni,

deórece in casulu contrariu au unu lucru duplu, si anume a desvatiá pre elevi de aceea ce au invetiatu reu, si in acelasi timpu a lepedá si lucruri noue. Afara de acést'a se recere, ca invetiatorii se aiba metodu, ca se scie predá eleviloru treptatu invetiaturile.

Instructiunea si educatiunea publica este de preferitu celei private, mai cu séma din motivulu, ca desvólta in elevi ambitiunea si dorulu de a emulá unii cu altii. Pre langa acést'a elevii mai slabi au modelele bune in elevii mai buni. Afara de acést'a in scóla aude prunculu nunumai lucruri, cari i-se spunu lui, ci si celece li-se spunu altor'a, cari inca i-potu fi de mare folosu. Apoi in scóla propunendu invetiatoriulu mai multoru scolari, propune cu mai multu zelu, si in genere este cu mai multa energia, decât in casulu, cand are naintea sa numai unu singuru elevu. Scól'a infine desvólta in elevi curagiu, ceea ce este de mare trebuintia pentru fiitoriulu oratoru, si le da totu de odata ocaziune a se face cunoscuti, si a incheiá amicitia intre sene, ceea ce érasu este de mare insemnatate.

Instructiunea trebuie sè-se incépa cât mai timpuriu, inse astfelu, ca se nu se incordeze preste mesura puterile eleviloru, si sè-se deguste dela studiu. Prunculu se invetie tóte mai multu jucandu-se. De timpuriu trebuie se desvólta in pruncu sentiulu de onóre, si se-lu incuragiàmu la lucru prin lauda si premie. Prunculu trebuie sè-se bucure totdeuna, cand a invetiatu ceva, ér cand se intempla, ca se nu voiésca se invetie, atunci se provocamu in elu gelosia, instruandu pre altulu. O memoria buna este sintomulu dupa, care potemu judecá mai bine capacitatea prunciloru. Langa memoria se adaoge apoi tendenti'a de a imitá. In acésta tendentia inca se aréta istetime. Memori'a si tendenti'a de a imitá trebuie deci se-le desvólte invetiatoriulu in pruncu mai nainte de tóte.

Invetiatoriulu trebuie se studieze individualitatea pruncilor, si dupa acést'a sè-se orienteze in tote. Se nu detraga inse nici odata nici unui elevu timpulu necesariu pentru recreatiune. La recreatiune apartiene in prim'a linia joculu, carele este unu bunu simptomu, si anume, ca pruncii se jóca bucurosu, si aréta istetime in jocurile lor, acei'a voru aretá si la studiu istetime. Unele jocuri apoi desvólta si mintea, si dau ocaziune invetiatoriului a cunósce caracterulu, carele mai bine se póte observá in jocu.

In sustinerea disciplinei invetiatoriulu se fia cu indulgenti'a possibilá, ca nu cumva o strictetia pré mare se instraineze pre elevi dela studiu. Pedéps'a corporala se nu se aplice nici odata. Cine nu se indrótéza de cuventu, acel'a devine nepasatoriu facia de bataia. Batai'a suprima sufletulu elevului si lu-face spariosu. Pedéps'a corporala s'a introdusu numai prin negligerenti'a invetiatoriloru, in timpu ce o buna supraveghiare o face superflua.

La instructiunea in cetire se se spuna eleviloru numele literi, si de odata cu acést'a se-i se si arete. Cu cetirea invetiatoriulu se nu grabésca, ci se petróca mai multu timpu, pana cand adeca elevulu si-insusiesce deplina desteritate, ér pentru cá pruncii se póta invetiá usioru a scrie, sè-se sape literile in table, si apoi se deprindemu pre elevu sè-le copieze. Imitandu prunculu literile, si-casciga pre nesemtite desteritate in scriere. Sententiele, cari se scriu prunciloru mai inaintati se le copieze, trebuie se contiena de regula principie morale. La scrisóre este lucru de capetenia, ca prunculu se scrie iute si frumosu, deorece celu ce scrie incetu este impedecatu in cugetare.

Dupa cetire si scriere se urmeze gramatic'a. In gramatica se procedá invetiatoriulu dela litere la silabe, cuvinte si partile vorbirei, dar mai cu séma sè-se puna pondu pre desteritatea in declinare si conjugare. Prin gramatica nu se intentionéza numai a invetia pre pruncu se scrie, si se vorbésca bine, ci prin acést'a deodata se-lu invetiamu a si judecá corecta. Cu gramatic'a sè-se imbine si lectur'a, carea trebuie sè-se estinda la totu feliulu de scrieri de importantia. Este bine, ca lectur'a sè-se incépa cu scrierile lui Homer si Virgil. Mai de recomandat sunt inse scrietorii vechi latini. Dupace elevii si-au insusitu elementele limbii se-i deprindemu in stilu încependu cu ocupatiuni stilistice mai usióre. Pentru ca a fi cineva oratoru, care este scopulu principalu la Quintilianu, elu dice, ca este necesariu, ca elevii sè-se deprinda cu music'a, deórece prin acést'a si-insusiesce cineva modulatiunea corecta a vocii. Prin matematica si geo-

metria se ageresce spiritulu, si se deprindu elevii in cugetare.

Intrandu elevii dupa absolvirea cursului elementariu in scólele retorice, obiectulu principalu se fia deprinderile stilistice, langa cari sè-se adaoge lectur'a din opurile scrietoriloru si oratoriloru de renume, facendu-se elevii totdeun'a atenti la cuprinsu si forma. Cu deosebire se caute invetiatorii a eserciá memori'a prin memorisare de bucati alese din oratori renumiti.

Din cele dise se vede, ca directiunea si scopulu educatiunei lui Quintilianu este unilateralu. Elu voiesce prin educatiune a face din omu oratoru, si nu urmaresce acea desvoltare omnilateralá, carea se faca din pruncu adeveratulu omu. De aceea principiele lui pedagogice au ramasu fara nici o insemnatate pentru poporulu romanu.

(Va urmá.)

In ór'a suprema.

(Continuare.)

Ce ironia e acést'a, a suferi cele mai mari neajunsuri, a-ne plange asupra timpuriloru grele si cu tóte acestea a nu voi se descoperimu tesaurulu ce sta ascunsu in pamentul nostru?

Pe langa o staruintia zelósa a economiloru gradinile nóstre in scurtu timpu ar avé unu altu aspectu, ele ar fi pline cu pomi de soiuri nobile, cu plante si legume pretióse, ba chiar si urdícele muscatóre de pe langa garduri inca sar putea inlocui cu hemeiu, carele pe langa aceea cà e o planta nevinovata sedita odata cresce sub influintiele naturei si fara a pretinde lucru multu, ne aru aduce unu castigu frumosu. *)

Unu totu atât de importantu ramu de productiune e pentru poporulu nostru economi'a de vite; dar si acestu ramu ar poté deveni cu multu mai fructiferu, de cumva s'ar cresce vite de soiuri nobile.

Stuparitul; cultivarea vermiloru de matasa; fabricarea de spirituóse si de otietu din fructele numeróse a arboriloru din codrii inca ar poté contribuí multu la ameliorarea sortii tieranului.

Dar factorulu celu mai puternicu la bunastarea unui poporu e industri'a. Popórale cari au o industria desvoltata se bucura de tóte conditiunile ce le asiguréza o viétia indestulita si fericita. La noi industri'a ábea acam'a au inceputu a resari, dar ca acést'a se créscá si inflorésca, trebuie bine ingrijita si cultivata. Voescu aci a me margini numai la industri'a de casa, carea reclama a fi introdusa in mesura mai mare la poporulu nostru cât mai grabnicu atât din consideratiuni materiali cât si morali.

Fórte multe si varie sunt ramurile industriei domestice, cari sar poté incetatiení la noi: diferitele unelte de lucru, de cari omulu va fi avendu o lipsa imperativa; impletiturile d. e. scaune de bâte, sca-

*) Un'a maja metr. de hemeiu se platesce câte cu 60 fl.

une de paie, corfe de nuele si bogseu, palarii de paie etc., asemenea si tiesutul de rogojini. Mai este unu ramu alu industriei, carele numai puciu e productiv: ciopliturile si taiaturile in lemn si osu, dar cu deosebire obiectele de jocuri copilaresci, cari s'au latitu in Tirolu, dandu ocupatiune la mii de individi.

Greutatea cea mai mare o intimpinamu la incetatiunea industriei domestice. Dar si acést'a greutate va disparé pe langa o staruintia zelósa a inteligintiei nóstre, si anume: daca se va staruí intracolo, ca din fiesce care comuna sè-se trimita câte unu individa la atare locuri, unde se cultivéza acele ramuri ale industriei, cari ar corespunde necesitati-loru si impregiuráriloru locali. Dupa ce acesti'a se voru fi calificatu pe deplinu in respectivile ramuri, se le introduca in comunele loru natali. Spre scopulu acest'a la casu de lipsa se póte destiná si ajutore din fondurile bisericesci, ori cá din alte fonduri ce ne stau la dispositiune. Ma generatiunea nóua inca in scóla s'ar poté impretni cu unele ramuri ale industriei domestice.

Aceste suntu mijlócele prin cari in modu directu am poté redicá bunastarea poporulu nostru.

Inse la tóte acestea, ni s'ar putea reflectá, cá cele mai frumoése intentiuni si incercari, se voru nimic in faci'a nepasarei, ce s'au inradacinatu atât de tare la poporulu nostru, iu cât abea se va mai fi affandú lucruri, facia de cari s'ar putea desceptá unu interesu in elu.

Ne plangemu si cu totu dreptulu, cá poporulu nostru nu e destulu de activu, si ne incercamu a-lu scusá cu peccatele trecutulu. Negresitu cumca reulu isvoresce din acelu timpu de trista amintire, candu romanulu avea causa pentru ce se nu se anizeze la lucru, sciindu cá munc'a si súdórea sa, va produce numai veseli'a si bucuri'a asupritóriloru sei. Ar poté cineva se dica, ba se ne impute, cá poporulu nostru e dela natura neactivu si aplicatu spre moliciune, cáci de si impregiurárele s'au schimbatu cu totulul. elu si acum mai tiene faptele retacite ale trecutulu.

Dar a dice acést'a ar insemná a nu avé cunoscintia esacta despre starea factica a lucrulu. Diferintia intre trecutu si presinte pare a fi mare, dara numai in forma, pana candu intrecutu scrisu erá in cartea legii cu sangele nostru, ca noi trebue se mun-cim si se producemu pentru altii; pana atunci in presinte scrisu e in aceasi carte cu litere de auru, cá poporulu are se fie liberu, si cá din fructele osteneleloru sale, elu insusi are se guste. Ce dóue contraste mari suntu acestea, si ele totusi se intelnescu in efectulu loru! Omulu mai cá-ii stá mintea in locu, candu vede cum dóue lucruri, cari diferu nu numai in forma, dar chiar si in esentia potu produce acelasi efectu! Dar acést'a ne-o putemu esplicá numai de cât, daca ne cugetamu la aceea, cá de si legea s'a schimbatu, noi totu acei'a amu remasu. Precum nu amu preceptu la timpulu seu nedreptatea, ce ne-o facea legea, asia nu pricepemu acum bunatatile ce legea voése se reverse asuprane! Au nu vedemu noi, cá si in diu'a de astadi poporulu muncesce si produce, ér fructulu osteneleloru sale lu-iau dela elu altii, cari abuséza de ne-priceperea lui. Urmare firéscá e, cá sub astfelulu de impregiurari poporulu nostru asia in presinte ca si in trecutulu dispretiuesce lucrulu, carele nu-i produce lui ci altor'a. Acést'a parere isvoresce din insasi natur'a lucrulu, pentruca lipsindu resplat'a cuviiciósa, dispare si placerea, si voi'a de lucru.

Standu lucrulu a stfeliu pe cine se invinovatimu pentru acést'a? Se invinovatimu pe cei ce nu ne lasa a gustá din fructulu osteneleloru nóstre, se ne invinovatimu pre noi insine, séu se invinovatimu pre cei ce conducú destinele poporulu?

Pre cei ce rapescu fructulu osteneleloru nóstre nu-i potemu invinovati, de vreme ce natur'a séu sciú si eu cine a plantatu in inimeloru loru sentiulu lacomie; dar potemu invinovati inteliginti'a, lumin'a poporulu, cáci ea pare a nu-si implini din destulu detorinti'a, ce o are facia de poporu, din alu carui senu au esitu. Lumin'a ce ea o revarsa, dispare in intunerecu; „ea“ nu este pentru poporu farulu ce in noptile intunecóse aréta calea cátra mantuire navigantiloru de pe marea viforósa. Putemu inse invinovatí si pre cei ce conducú destinele tierii si a popóraloru, in manele caror'a e depusa fericirea si bunastarea nóstra, cá nu ne iau in destula socotintia.

A schimbá inse acést'a, asia se vede ca nu e in puterea nóstra. Ce e de facutu deci daca cu tóte acestea voimu a delaturá reulu? Aceea, cá si pana candu ne va succede a face poporulu, ca elu insusi se-si pricepa destinulu seu, ca elu insusi sè-se scie aperá in contra celor'a, celu neindreptatiescu — se-lu luamu sub tutoratulu nostru si se-i aperamu interesele sale pre tóte caile si in tóte directiunile. Si acést'a sar poté efeptuí prin comitetele ce s'ar instituí pentru promovarea intereseloru poporulu, respective prin economii loru, cari ar putea se fie totodata si mijlocitori intre producatori si consumatori, pentru ce li sar poté da si óresi cari procente. Astfeliu munc'a producatoriulu ar avé o resplata drépta, prin ce s'ar animá spre a produce cât mai multu si mai perfectu.

Mai avemu noi unu mijlocu puternicu, prin care amu putea contribui la ridicarea, respective la conservarea bunei stari. Si anume, daca amu deda poporulu la crutiare, la aceea virtute sociala, carea e fundamentulu puternicu, ce sustiene familia, state si natiuni, fara care buna starea nu se póte inichipuí. Acést'a e unu adeveru tristu ce pe multi nea facutu nefericiti!

Candu dulcea nóstra maica nea scaldatu in ap'a lui stix, dóue locuri neau remasu, unde inimicii ne potu insegetá: inim'a si mintea. Doi inimici mari avemu in contra caror'a avemu a-ne luptá. Ambii inimici avendu un'a si aceasi tendintia, au pactatu la olalta facendu unu dualismu cu scopulu de a-ne supune si sugrumá.

Cine dintre acei'a, cari au venitu in contactu cu poporulu nostru nu cunóscé pe acesti doi inimici, cari ca unu verme nesatiosu rodu la fericirea si bunastarea lui, cari-su cunoscuti sub firm'a de beutura si usura?

Cine nu va fi fost cuprinsu de o durere adenca, vediendu cum cei de unu senge si o credintia cu noi suntu scosi dela vetrele loru stramosiesci si esilati din sinulu aloru sei prin acesti doi inimici ai ome-nimeii!?

Si óre acum, candu chiar si instinctulu ne impinge la lupta pentru esistinti'a se nu fi sositu inca timpulu cand se incepemu lupt'a si in contra acestorú inimici declarati?

Ca se putemu inse esi invingatori din acést'a lupta avemu lipsa de arme corespundiatóre. Spre sfer-situlú acest'a se recere a avé cunoscintia esacta despre natur'a acestorú inimici ai nostri, se recere a

cunósce semanti'a, din care resaru, ca astfelu se-i putemu sugrumá inca in nascere.

Mai nainte de tóte voi vorbí despre influinti'a beuturi, ca despre prim'a bucata ce se pune in fatal'a unghitia, ce are se-si prinda victim'a nevinovata. Intrebarea principala ce ni se obtrude e; de unde vine setea cea mare la poporul nostru, carea pretinde a fi stamparata prin beuturi veninóse? Cum si in ce modu amu poté sterpi acést'a poftea ne naturala?

Acum candu nici sórele cu radiele sale orbitórie, nici centrulu pamentului cu tóta adencimea sa nu s'au pututu ascunde dinaintea ochiloru ageri a ómeniloru curiosi de a sei tóte, s'ar poté óre cá numai isvorulu si caus'a releuru ce bantue omenimea se remana nedescoperite?

Multi dintre cei chemati si bine semtitori si-au exprimatú inca de multu parerile loru asupra causei, de unde provine beti'a: Unii afirma, cá la noi beti'a ar proveni dela posturile cele lungi si grele; altii érasii. dícu, cá dela impregiurarile cele grele, in cari traiesce. Eu credu ca nici unii, nici altii nu sunt in dreptu cu presupunerile loru; adeverat'a cauza se afla cu totulú in o alta impregiurare, si anume in lips'a de ocupatiune.

Natur'a omului este astfelu intocmita, incát ea insasi lu-impinge spre activitate, cáci tóta puterea tinde a se manifestá; lipsindu ocupatiunea buna si folositóre omulu va trebui se-si afle o alta ocupatiune, carea in cele mai multe casuri nu numai cá nu promovéza fericierea si bunastarea lui, dar chiar lu-impedeca in acést'a. Spre a ne convinge despre adevéru ce contine asertiunea acést'a, nu avemú de a face altceva, de cât a ceti in cartea vietii poporului nostru.

(Va urmá.)

Imbunatatiri in agricultura.

In diurnalulu „Romanulu“ cetimu urmatórele:

„Cestiunile economice au inceputu a preocupá la noi tóte spiritile serióse, cari sunt astadi convinse, cá progresulu economicu este acela, care asicura viitoriulu natiuniloru.

Acésta tendintia binefacatóre catra cestiunile practice poté dá inse nascere si óre-caroru inconveniente. Din tóte partile nu se aude decatu strigatulu aprópe unanimu: „Navemu industria, trebue se o creamu“.

Acést'a este fórté adevératu. Ar fi inse o gre-siéla de a ne absórbe atát de multu in preocuparea industriei, in cât se perdemu din vedere temeli'a prosperitatii economice, adeca agricultur'a.

Este incontestabilu, cá suntemu unu poporu eminamente agricolu. Chiaru calitatile militare care le-amu aretatu in cursulu istoriei nóstre si care le amu reamintitu Europei in ultimulu resbelu, nu sunt decát rezultatulu acestei particularitati a poporului romanu.

Unu dorobantiu intrebatu fiindu de unu strainu, cum de s'a batutu cu atát'a vitejia, i-a respunsu prin aceste frumóse cuvinte:

„Ei domnule! Celu ce uda ogorulu cu sudórea sa, scie se si-lu apere cu pieptulu“.

In acésta stá totu secretulu acelei bravuri modeste si nesgomotóse a soldatului nostru.

Tieranulu, populatiunea rurala este talp'a tierei, ea reprezenta elementulu curatu romanescu, care trecendu prin tóte vicisitudinile, a remasu neatinsu si sanetosu. Elu se ocupa numai cu agricultur'a si propasirea lui numai prin imbunatatirea agriculturii se póte face.

Prin urmare suntemu datori se aruncamu o ochire atenta asupra unoru cestiuni agricole de o insemnătate capitala pentru tiér'a intréga.

Aceste cestiuni sunt: imbunatatirea culturii si restabilirea uneia din cele mai mari avutii nationale: aceea a vitelorú.

Se scie, ca calitatea cerealielorú nóstre, mai alesu a graului, in locu de a se imbunatati nu face decatu a scadea din anu in anu; asia in cátu cerealele americane si rusesi sunt mai multu cautate decatu ale nóstre. De acolo provine si o scadere insemnata a pretiului.

Nu e dara de miratu, cá agricultorii nostri se se planga cá nu sunt pretiuri. Ei se insiéla; pentru marfa buna pretiulu nu variéza asia multu si esista totdeun'a; ceea ce produce o depreziere a cerealielorú nóstre, este próst'a loru calitate.

Dovéda sunt porumbulu, cinquatin'a si gîrc'a, care, cu tóte pretiurile scadiute totu gasescu cumperatori si au cautare.

De unde provine óre reulu?

Pamentulu nostru e de o fertilitate asia de extraordinaria, in cât nici nu intrebuintiamu ingrasierea lui artificiala. Clim'a e din cele priintióse pentru desvoltarea plantelorú fructifere. Prin urmare caus'a ne consta in modulu de a produce.

In adevéru vedemu cultur'a fórté inapoiata.

Araturile se facu superficiale, fara adencimea necesara spre a petrunde in straturile adevératu vegetale ale pamentului. Semintiele sunt próste, nealesé, necautate. Instrumentele agricole sunt inca primitive. Culegerea holdelorú nu se face destulu de repede. Aceste tóte facu, cá graulu nostru in mare parte are peliti'a grósa, contine putiena faina si mai multa taritia, nu are greutate, e amestecatu cu neghina, e de multe ori palitu si mai in totdeun'a nu are colóre frumósa. Acésta lipsa de calitate nu se inlocuesce prin cantitate. Mai bine se facemu mai putienu grau si bunu, decát multu si prostu. Altufeliu nu vomu poté concurá pe piatielu Europei.

Dara care este clas'a, care este mai apta si mai indicata pentru a pune in practica imbunatatiri in cultura?

De sicuru nu cultivatoriulu mare, cáci se scie cá agricultur'a se imbunatatesce mai alesu prin cultur'a mica.

Miculu cultivatoriu este locuitoriulu sateanu, romaunulu, cum dice poporulú nostru.

Legea rurala a facutu din sateanu unu omu, unu cetatianu, unu proprietariu; dara emancipandu-lu moralmente, nu a imbunatatitu starea lui materiala si intelectuala in raportu cu radicarea lui morala.

In ce privesce partea intelectuala, dins'a nu intra in cadrulu cercetarilorú nóstre de astadi. Vomu tratá in urma si acésta insemnata cestiune. Astadi se ne preocupamu de starea materiala.

Cand dice cineva starea materiala la sateanu, dice cultur'a pamentului si crescerea vitelorú. Ambele au scadiutu in locu de a progressá. Se nu ni se respundia, cá cutare sau cutare mare proprietariu sau arendasiu a introdusu imbunatatiri in cul-

tura. Acésta nu significa nimica. Ce folosu daca 10 sau 20 de mari cultivatori exploateza bine, si sutimi de mii de cultivatori mici facu cultura rea.

S'a votatu legea pentru infintiarea creditului agricolu. *) Legea e buna, póte fi fórte folositóre poplatiuniloru nóstre rurale, dara cu conditiune, de a introduce pe langa ea mai multe inbunatatiri destinate a aretá si a facilitá poporatiuniloru rurale intrebuintiarea mijlóceloru ce creditulu agricolu le va procurá.

Este dara timpu de a se gandí la mesurile necesarie pentru a ajunge la acestu scopu. Astadi vomu indicá numai câteva si ne rezervamu a le desvoltá pe largu cu alta ocaziune.

Éta mesurile pe cari le propunemu si cari le supunemu apreciarri si studiului opiniunei publice si alu guvernului.

1. Infintiarea de magazine sau deposite destinate a aduná cele mai bune sementie de cereale, de legumi etc., care voru fi distribuite sateniloru cu pretiu scadiutu.

2. Crearea de herghelii sau turme de vite de cea mai buna rasa si facilitarea pentru sateni de a cumperá cât de eftinu asemenea vite.

3. Introducerea in poporatiunile rurale a instrumentelor agricole, mai alesu a plugurilor celoru mai perfectionate.

4. Infintiarea, daca se póte pe fiacare districtu, de explotari typ (ferme modele) pe mosiele Statului.

5. Crearea unoru inspectori sau comisari rurali, cari se cutriere districtele, plasile si comunele observandu, studiandu de aprópe nevoile poporatiuniloru rurale, inbunatatirile de introdusu, si mersulu celoru dejá introduse; ei voru tienea guvernulu din curentu de starea poporatiuniloru si agriculturii.

Acesti functionari potu fórte bine esercitá totuodata si unu controlu administrativu eficace asupra subprefectiloru si primariloru.

Ei potu servi si la adunarea datelor statistice, care suntu inca atât de necomplete la noi.

Dara prima conditiune, cá acésta creatiune se dea róde bune, este de a numi barbati onesti, afara de ori ce favoritismu politicu. In atare conditiuni credemu, ca fruntasii societatii nóstre voru primí cá o onóre de a servi tiér'a, aducendu-i servicie insemnate.

Éca in scurtu cestiunile care amu dori se se studieze in timpul vacantielor parlamentare. Ele suntu de mare insemnate. Chiaru daca punerea in aplicare a acestoru idei ar trebuí se coste milióne, credemu ca este de datori'a tierii de a nu esitá nici unu momentu de a-se impune aceste sacrificii.

Asemene cheltueli suntu o sementia roditóre; cá si grauntiele incredintiatu pamentului, ea inapoiesce de mii de ori semenatoriului prevedietoriu fructulu osteneleloru si sacrificiiloru sale.

O noua reuniune a tenerimeii.

Tenerimea romana din Sibiu a decisu infintiarea unei reuniuni literare sociale a intregii tenerimi cu rangu academicu din monarchia austro-un-

*) Banca rurale.

gara. Spre scopulu acest'a a emisu apelulu, ce urmeza :

Stimatiloru Domni! Tinerimea romana cu rang academicu din Sibii, indemnata din mai multe parti, cu deosebire de catra junimea studiósá romana dela universitatile din Vien'a, Pest'a, Cluju, spre a intreprinde pasii necesari pentru infintiarea unei reuniuni literare sociale a intregii tenerime romane cu rangu academicu din monarchia Austro-ungara, s'a intrunitu in 21 iulie a. c. la o consultare, in care acceptandu ideea de a infintiá o astfelu de reuniune, a decisu:

1. a se conchemá toti studentii romani cu rang academicu din Austro-Ungaria pe 27 augustu a. c. la Sibii la o adunare de constituire intr'o reuniune literara sociala; a institui o comisiune micsta pe 22 augustu a. c. din cate doi delegati de la fie-care institutu mai inaltu din Austro-Ungaria, care e cercetatu de tineri romani;

2. pentru elaborarea statutelor acestei reuniuni precum si a programei adunarei de constituire,

3. pentru a usiurá lucrarea acestei comisiuni micste a se alege din sinulu seu o comisiune de cinci, pentru elaborarea unui proiectu de statute, care la diu'a mai susu insemnata se va presentá comisiunei micste, eventual daca comisiunea de cinci 'si va terminá lucrarea mai de timpuriu se va trimite fiescecarui membru din comisiunea micsta spre studiare si in urma,

4. a se arangiá cu ocaziunea acestei intruniri unu banchetu din partea tenerimeii romane, in onórea asociatiunei transilvane care totu in diu'a de 27 august a. c. i-si va tiené adunarea sa generala in Sibii in legatura cu o espositie romana.

Comunicandu-ve aceste concluse a tenerimeii romane cu rangu academicu din Sibiu Ve rugamu cu respectu a le luá spre scientia si in deosebi:

1. a alege 2 delegati din sinulu D-Vóstre pentru comisiunea micsta si a-i recercá, ca la diu'a amintita se se afe in Sibiu:

2. a luá parte in numeru cât se póte de mare la acést'a adunare pentru a ne poté infacisiá cu demnitate inteligentiei romane adunate pe acestu timpu in Sibiu, si ca manifestatiunile nóstre se póta avé valórea si imposanti'a ce i se cuvine, si in fine

3. a ne comunicá pana in 15 iulie a. c. atât numele delegatiloru D-vóstre pentru comisiunea micsta, cât si o consemnare a studentiloru (cu numele, locuinti'a si post'a ultima) cari in anulu espiratu au cercetatu prelegerile institutului, unde sunteti si D-vóstra ascultatori, de-órece apropiandu-se timpul ferieloru o mare parte va fi departe de loculu studieloru sale si prin urmare va fi de lipsa a ne adresá cu invitarea pentru adunarea de constituire la loculu, unde 'si voru petrece feriele. Contandu la spriginulu si conlucrarea D-vóstre pentru realisarea ideei frumóse de a infintiá o reuniune literara sociala a tuturor studentiloru romani din monarchie, prin carea se fimu in contactu continuu unii cu altii, si care se servésca de basa pentru incercarile nóstre in literatura si pentru perfectiunea nóstra pe terenu socialu, profitámu de ocaziune pentru a ve asigurá despre deosebit'a consideratiune ce ve o pastrámu.

Sibiu in 1 iulie 1881.

Din incredintiarea tenerimeii romane din Sibiu :

Romul Furduiu
notariulu consultarei.

Dr. Absolon Todea
presedintele consultarei.

Diverse.

* **Expositiunea romana.** Anunciurile de obiecte la expositiunea romana sporescu din di in di. In continuarea celor ce le-am publicat deja, s'au mai avisat: dela Copacelu lucrari de ale elevilor scolei granitierescei; dela Racovitia diverse obiecte din industri'a de casa; dela Odorheiu unu cuptoriu de feru; dela Bucuresci o perina de canapea din soldii de pesce; dela Habicu 101 obiecte diferite din agricultur'a si industri'a de cas'a; dela Sibiu carti; dela D. Samartinu grau si diferite obiecte din industri'a de casa; dela Vestemu lucrari de ale elevilor scolei granit.; dela Mediasiu pane, cerealie, vinuri si obiecte din industri'a de casa; dela Voila si Ohab'a lucrari de ale elevilor scolei gran.; dela Borgo-Suseni 2 fetie de masa si unu covoru de haras, dela Timisior'a piei, cisme, fotografii si obiecte din indust. de casa; dela Boesig o fatia de masa; dela Margineni lucruri de ale elevilor scolei gran.; dela Aradu portretulu lui Vasile Alesandri brodatu cu margele si metasa; dela Fagarasiu piei, palarii, papuci, o masa poleita, vinuri si lucruri din industri'a de cas'a; dela Rodna vechia unu covoru si 4. stergare. „Obs.“

* **Edificiulu expositiunii romane** s'a inceputu in dilele aceste a se redica. Frontulu edificii are o lungime de 50 metri; perpendicularu pe frontu se estinde in dosu o galeria de 25 metri in lungime; largimea este de 10 metri si inaltimea de 8 metri. Lumin'a trebuintiosa se da prin 27 ferestri mari. Intrarea principala (portalu) frumosu decorata, are o largime de 10 metri. Edificiulu este asediatu pe unu frumosu planu (gradina arhiepiscopesca) asia, in catu se va presenta in totalu forte bine. La sferstitulu acestei luni edificiuulu va fi terminatu. „Obs.“

* **Slavii la Rom'a.** Cu ocazi'a receptiunii pelegrinilor slavi la Rom'a Papa Leo XIII le-a adresatu unu discursu, ce face ocolu prin tote foile straine. Papa n'a facutu numai istoriculu misiunii crestinesce si a carierii apostolice a celor doi apostoli slavi Ciril si Metodi, ci a vorbitu de „o mare misiune a a slavilor“ si a recumandatu „marei natiuni slave“, care s'a separatu de biseric'a catolica, se se impreune erasi cu acesta biseric'a. Dupa unu pasaju mai lungu de salutare, Leon XIII arata meritele apostolice si altele ale celor doi sfinti slavi, cari paru a invetiati pe urmasii lor, cat trebuie sa fie de intima concordia slavilor cu biseric'a romana amintindu totodata, ca acesti apostoli slavi au fost multu ajutati de catra pontificii romani.

Apoi oratorulu dice: Papii din urma predecesorii nostri, au aratatu totu pururea catra Slavi sentimente binevoitoare. Documentele istoriei vostre probeza, cata silintia si-a datu papalitatea romana, nu numai se apere religiunea, ci si prosperitatea vostra publica. Puterea religiunii trebuie necesarmente sa aiba cea mai mare influinta asupra vietii si asupra moravurilor omenilor, ceea ce s'a manifestatu si mai stralucitu la strabunii vostri, pentru ca lucrarile lui Ciril si Metodi au pastratu nu numai credinta crastina, ceea ce e lucrulu supremu, dar si inobilarea moravurilor si a civilizatiunii.

Acestoru apostoli aveti se multamiti ca v'au datu unu alfabetu, ca au tradusu partea cea mai mare a sfintei scripturi in limb'a poporului si adoptatu riturile sacre spiritului popularu. Din aceste

motive tota posteritatea in Moravi'a, Boemi'a, Bulgari'a, Croati'a Polonia, Rutenia si la toti slavii dela tiermuri mari Ariatice pana in departatele stepe de Newgorod va celebr'a numele lui Ciril si Metod. Pentruca deci in impreunarea cu biseric'a romana, mam'a tuturor bisericilor, se contine sperantia unei atari prosperitati si castigarea unoru bunuri asia de mari, de aceea siliti-ve, iubiti mei fi ca acesta impreunare se se mantina la voi si se devie totu mai durabila!!!

Dupa cum se scie, peregrinajulu slavilor la Rom'a n'a produsu o impresiune buna asupra panslavistilor din Rusi'a, cari se temu de formarea unui nou grupu de panslavisti catolici, in opositie cu cei rusesci. „Timp.“

* **Ce este pamentulu?** — Unu invetiatu a facutu socotel'a ca pana acum au vietuitu pe pamentu 46,627,843,275,075,845 omeni, seu 134,622,976 pe o mila patrata, seu 5 persoane pe o urma patrata de uscatu. Pamentulu asia dara e unu cimiteru imensu. In fiecare 10 metri patrati sunt ingropate 1283 fintie omenesce. Fiecare grupa ar trebui se contina asia dar 128 cadavre si asia presupunendu o impartire egala, pamentulu ar fi fost de 128 de ori sapatu, pentru ingroparea mortilor.

* **Pamentulu in viitoru** — D. William Delisle Hay, dice „Gazeta Transilvaniei“, unu englesu originalu in felulu seu a publicatu in London o carte forte ciudata, alu carei'a titlu este! „Dupa trei sute de ani.“ Cartea cuprinde o multime de lucruri, care aparu miraculoase si cu tote aceste nu neinteresante. Hay demonstreza, ca pe langa o desvoltare normala pamentulu, care astadi numera 1438 de milioane de omeni, in trei sute de ani va avea o poporatiune de 92,032 de milioane. Berlinulu va avea atunci in locu de unu milionu, cam la 64 de milioane de suflete. In opositie cu Malthus, care admite, ca numerulu poporatiunii pamentului se duplica la fie care patratu de secolu, Hay ia in calculu rasele Arabiei, ale Indului si intraga ginta latina si dice, ca acestea se inmultiesce forte anevoie seu nici de cumu. Si cu tote aceste 92,032 milioane de omeni! Se pote inse admite, ca crescerea va urma in dimensiuni cu multu mai mari, in cat in trei sute de ani numerulu omenilor va trebui se ajunga la cifra de 1,462,000 milioane. In casulu acest'a omenirea, care prin dragoste si foma a devenitu mare, va peri prin aceeasi factori Hay cauta in viitoru si speculeza, cum voru gasi masele aceste de omeni hrana si coperisiu. Elu vede pe omeni rescoldindu in pantecele pamentului si apoi esindu pe mare. Ras'a omenesca va parasi uscatulu si se va colonisa pe luciulu marei. Locuinti'a pe mare e sanatoasa si pamentulu intregu, cu tote 60 de milioane quadrate cele ale seile, va fi folositu. Tinuturile polare voru fi eliberate de multu de ghiati'a vecinica si uscate cu sori electrice creati de spiritulu omenescu. In Gronlanda voru cresce palmi si banani, c'unu cuventu pamentulu va fi mai frumosu si mai placutu.

* **Emigrarea din Ungaria** continua. Din Moritzeld in Banat, dupa cum ne spune „P. Ll.“ s'au hotaritu a emigra preste 200 familii.

* **Secerisiulu in Ungaria** este aproape gata. Dupa cum se pote constata pana acuma, rezultatulu preste totu luat va fi multiemitoriu, desi in unele parti grulu e stricatu.

INVITARE DE PRENUMERATIUNE

LA

„BISERIC'A si SCÓL'A.“

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Dela 1. iuliu vechiu, fóia „Biseric'a si Scól'a“ intra in alu doilea semestru alu anului curentu.

Rugámu deci pre on. abonenti a càroru abonamentu incéta cu finea lui iuniu, cât si pe acei domni, cari voiescu a prenumerá fóia nóstra, se binevoiésca a-si renoi abonamentulu cât mai curendu, ca se ne scimu orientá cu tiparirea esemplarielor, si ca se nu intrerupemu espedarea jurnalului.

Pretiulu abonamentului este celu din frontespiciulu fóiei, si anume: 2 fl. 50 cr. pe jumetate de anu pentru Austro-Ungaria, si 3 fl. 50 cr. pentru strainatate.

Banii pentru inlesnirea publicului recomen-dámu a se tramite prin asemnatiuni postale.

Redactiunea.

Concurs.

Nr. 1342/325 scol.

Devenindu in vacantia o catedra la institutu pedagogicu romanu ort. din *Aradu*, cu studiulu principale *pedagogi'a*; se escrie concursu cu terminu *pana la 15/27 Augustu a. c.*

Dela recurinti se cere, se aiba calificatiunea formala, dovedindu prin diplom'a de doctoratu seu de profesoratu eventualminte cu absolutoriu de la facultatea de litere si pre lenga obligamentulu de a depune rigurosulu de doctoru séu de profesoru din pedagogi'a si sciintiele aussiliari in timpulu provisorului de trei ani, in totu casulu inse se aiba deplina cunoscinti'a a limbei magiare in vorbire si in scrisóre, ca se fie in stare a o si propune eleviloru.

Celu alesu, va functiuná trei ani, incependu dela instituire, de profesoru provisoriu cu retribuitiune anuala de 900 fl; éra dupa decurgerea servitiului de provisoriu de trei ani, Consistoriulu se va pronuncia daca va merita se-lu instituésca, de definitivu séu nu.

Salariulu celui definitivu va fi anualminte 1000 fl. v. a.

Aradu, senatu de scóle, 27 Iuniu 1881.

Ioanu Metiann, m. p.
Episcopulu Aradului.

Pentru ocuparea postului invetiatorescu la scól'a gr. or. confesionala din comun'a *Potocu*, protopresbiteratulu Bisericeii-albe, comitatulu Carasiu se escrie concursu *pana la 15 Augustu a. c. st. v.* in care zi se va tiené si alegerea.

Emoluminte suntu:

- a) in bani gata 84 fl.
- b) pentru una marja elisa 40 fl.
- c) pentru una maja sare 9 fl.
- d) pentru 25 fonti lumini 10 fl.
- e) spesele conferintiei 10 fl.
- f) pentru scripturistica 5 fl.
- g) 10 orgi de lemne din care 6. stenjeni suntu pentru invetiatori si 4. orgi pentru incaldirea scólei, computandu orgiulu cu 8 fl.
- h) 30 meti cucuruzi sfarmatu
- i) dóua jugere de livada 800 stenjeni gradina scólei.

Cuartiru de ocamdata nu se afla de órece in scól'a se tiene cultulu divinu dar suntemu pregatiti a cladi biseric'a noua.

Recurrentii au a trimite recursele loru instruate in sensulu statutului org. bis. si adresate comitetului parochialu, parintelui protopopu si inspectoru cerc. de scóle Josifu Popoviciu in J a m u.

Potocu, in 25 Iuiiu 1881.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Josifu Popoviciu** protop.

Conformu decisului Venerabilului Consistoriu diecesauu aradanu de dto 11/23 Decemvre 1880 Nr. 3110/743 scol. se escrie concursu pe statiunea invetiatorésca vacanta dela scól'a confesionala romana gr. or. din comun'a *Nereu-Dugosello*. Cottulu Torontál, protopresbiteratulu B. Comlosiu pana la *5/17 Augustu a. c.*

Emoluminte suntu:

In bani gata 162 fl. v. a. 2. jugere pamentu estravilanu aratoriu, 28 hl. grau, 6 stangeni paie din care se incaldiesce si scóla, cortel liberu cu 2 chilii, viptuariu si cuina, — gradina intravilana de 400 □ si in fine dela inmormentari tacsele usuate.

Doritorii de a concurge la acést'a statiune sunt avisati a-si substerne recursele instruate conformu statutului orgaicu bisericescu pana la terminulu indicatu, subserisului inspectoru de scóle in Toraculumare, per. Béga Szt. György, carele va tienea alegerea in 9/21 Augustu a. c. Totodata sunt Domnii recurrenti pofiti a se presentá nainte de alegere in comun'a spre a dovedi desteritatea in cantare si tipicu.

Nereu-Dugosello in 3/15 Iuliu 1881.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Paulu Tempea** inspectóru cercualu de scóle.

Pentru statiunea invetiatorésca din Comun'a *Nadasiu*, in Inspectoratulu Agrisiului cu care suntu impreunate emolumintele urmatóre:

1. In bani gata 262 fl. v. a.
 2. Cuartiru in localitatea scólei.
 3. 10. fl. pentru gradina
 4. Lemne 12 orgii de lemne, din care are se se incaldiesca si scóla.
 5. Pentru conferinti'a 10. fl.
 6. Dela inmormentari mari 50 cr. si mici 20 cr.
- Doritorii de a ocupa acestu postu suntu avisati asi trimite recursurile cu documintele necesarie

pana in **16. Augustu st. vechiu** adresate Comitetului parochialu subscrisului Inspectoriu in Sikula per B. Jenó cari di se va tienea si alegerea si in vreo Dumineca séu serbatóre a se infatiosia in santa biserica spre asiu areta desteritatea in cantare si tipicu.

Cei cu clase gimnasiale vor avea preferinti'a.
Datu in Nadasiu 2. Iuliu 1881.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine : **Florianu Montia** Inspectoru scolariu.

Se escrie concursu pentru ocuparea postului de invetiatoriu definitivu la scól'a gr. or. din **Spatta**, Cottulu Carasiu Severinu protopresbiteratulu Lipovei, cu terminulu pana **la 20 Iuliu 1881 s. v.** in care di va fi si alegerea.

Emolumintele sunt: in bani gat'a 120 fl. scripturistica 5 fl. 4 jugere de pamentu, 3 aratura si 1 fenatiu, bucate dela tóta Nr'a 5 oche grau si 10 oche cucuruza dela 79 de Nre; 8 ori de lemne din cari se va incaldi si scól'a, si cuartiru liberu cu gradina de legumi.

Doritorii de a ocupa acestu postu sunt aviasati asi trimate recursele loru instruate in sensulu statutului organicu bis. adresate comitetului parochialu, Domnului preotu Precopiu Lelescu in Visma ca inspectoru scolariu alu cerc. Székás, — p. u. Székás, totodata suntu pofiti in vreo Dumineca séu serbatóre a se presentá in biserica asi areta desteritatea in tipicu si cantarile bisericesci.

Spatta 21/6 1881.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine : **Procopiu Lelescu** Inspectoriu Scolariu.

Conformn dispositiunei Venerabilului Consistoriu eparchialu alu Caransebesiului ddtó. 28 Maiu a. c. Nr. 176. S. pentru intregirea postului invetiatorescu din comun'a **Tolvadia** protopresbiteratulu Ciacovei, comitatulu Torontalu cu acést'a se escrie de nou concursu pana **la 9 Augustu st. vechiu a. c.** in carea di se va tienea si alegerea.

Emolumintele sunt:

- In bani gata 166 fl.
- Pentru Conferintiele Invetiatoresci 10 fl.
- Pausialu script. 10 fl.
- 40 meti grau
7. orgii de paie, din care are a-se incaldi si scól'a.

f) Pamentu aratoriu $1\frac{3}{4}$ jugere, si cortelu liberu cu gradina de legumi. — Doritorii de a ocupa acestu postu sunt aviasati asi tramite recursele loru instruate conform prescrieloru stat org. bis. adresate comitetului parochialu, a-le tramite oficiului protopopescu in Obadu.

Tolvadia 20 Iuniu 1881.

Comitetulu parochialu

In contielegere cu : **Paulu Iancu** adm. protopopescu.

De órece antai'a data nu s'au aretatu nici unu recurentu pentru ocuparea parochiei vacante de a

3-a clasa din Comun'a **Ciudanoviti'a**, Cottulu Carasiului Protopresbiteratulu Oravitiei, se escrie acuma de nou concursu pentru ocuparea acestei parochii cu terminu **de un'a luna, dela 1-a publicare.**

Emolumintele sunt:

- Un'a sesiune parochiala de 32 de jugere.
- gradin'a si platiu parochialu.
- Unu salariu sistemisatu in bani gata de 225 fl. v. a. platitu in 4 rate anuale anticipative.

Doritorii de a ocupa acést'a parochia au se trimita recursurile loru adiustate prescrieloru statutului organicu, si adresate respectivului Comitetu parochialu, D. Protopresbiteru tractnalu Iacobi Popovicu in Oravit'i'a — si totuodata ase presenta in vreo dumineca séu serbatóre si in sant'a biserica.

Ciudanoviti'a in 20. Iuniu 1881.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine : **Iacobi Popovicu** m. p. Protopres.

95.

Prin acést'a se escrie concursu pentru unu *Stipendiu* din fundatiunea lui **Gozsdu** de 300. fl. — la casu de graduatiune — unu stipendiu de 200. eventualminte de 100. fl. cu deosebita privre la *studentii de silvicultura*.

Concurentii au de a-si adresá petitiunile, instruate cu testimoniele scolastice, cartea de botezu, si atestatu de paupertate, **pana la 20 aug. stil. nou 1881.** catra cancelaria fundatiunei lui Gozsdu Bpesta király-uteza 13.

Totodata sunt aviasati si *stipendiatii fundatiunei lui Gozsdu* de a-si substerne pana la 20. aug. st. nou 1881. documentele despre rezultatulu studieloru din anul scolasticu 1880/1. la Representanti'a fundatiunei lui Gozsdu in Bpesta király uteza 13. pentruca la dincontra, se voru lipsi de stipendiulu avutu.

Budapesta 26. Iuniu 1881.

Comitetulu adm. alu representantiei fundatiunei lui Gozsdu.

Dem. Ionescu m. p.
not. Comitetului.

Licitatiune minnenda.

Subscrisii in numele comitetului parochialu romanu gr. or. din **Socodoru**, — Comitatulu Aradului escrie concursu de licitare minuenda pentru reedificarea scólei a treia, cu pretiulu de esclamare 1000 fl. v. a. adéca una mia florini v. a.

Doritorii intreprindietori suntu pofiti a-se presenta pre diu'a **de 26 Iuliu a. c. st. v.** nainte de meadiadi la 10 óre in localitatea scólei a doua din locu, unde se va tienea licitarea provediuti cu unu vadiu de 10% candu totu deodata se va putea vedea si planulu de reedificare si dupa efeptuirea licitarei se va inchia contractulu care apoi se va suscerne Veneratului Consistoriu diecesanu spre revisiune si aprobare.

Socodoru, la 3 Iuliu 1881.

Gavrila Lazaru m. p.
not. com. par. si preotu.

Stefanu Tulcanu m. p.
ca presidele comit. par.